

PERUN

Popis

Socha Peruna* tvoří vyvýšenou severní část Perunovy-Popovy skály na vrcholu Posvátné hory. Hlavu boha představuje kámen s tvářemi vyrytými po celém jejím povrchu („vševědoucí bůh“). Zvětralý krk byl obezděn v první polovině 20. století. Na soše a v jejím okolí se nacházejí další sochy a rytiny – na Perunově hrudi na severní straně skály je to rytina dvojice muže a ženy, buď boha Slunce Dažboga a jeho ženy bohyně Živy, nebo knížete a jeho manželky, jež se o vznik Hrádeckého Svatoboru zasloužili a kteří byli přijati mezi slovanské bohy.

* *Perun je slovanský bůh bouře, hromu a blesku. Ačkoliv písemné zprávy o tomto božstvu pocházejí až na výjimky z východoslovanského prostředí, byl pravděpodobně ctěn všemi Slovany. Po pokřesťanštění Slovanů splynulo jeho uctívání v pravoslavném prostředí s velebením proroka Elijáše.*

Obdobným božstvem je baltský Perkunas, dále pak severský Thór, římský Mars, védský Indra a pravděpodobně i galský Taranis. Vzdálenější podobou je pak římský Jupiter, řecký Zeus a chetitský hromovládny bůh.

Obrázek č. 1

VELES

Veles či Volos je slovanský bůh s širokým okruhem působnosti. Jako ochránce skotu a úrody byl na jednu stranu považován za zdroj bohatství, na stranu druhou za vládce podsvětí, jež v dobových představách měla být louka, kde se pasou duše lidí. Zároveň byl božstvem kouzelnictví, vědění, věštění a básnictví; a jako strážce předělu mezi světem živých a mrtvých také bohem divočiny, lovu, zvířat a přeměňování se v ně. Nejbliže mu měli být ti, co se vyskytovali na pomezí těchto světů, tedy lovci a pastýři, pohybující se na hranici mezi světem lidí a světem ne-lidským. Byl také ručitelem smluv, trestajícím jejich nedodržení „zezlátnutím“ (nejspíše žloutenkou).

Vedle Peruna patřil pravděpodobně k nejvýznamnějším slovanským božstvům. Ačkoli dobové zprávy o Velesovi pocházejí pouze z východoslovanského prostředí, na základě poznatků například z lidové kultury a podle některých místních jmen lze důvodně předpokládat, že byl bohem všeslovanským. Jeho nejbližší analogií je baltský bůh podsvětí Velnias, vzdálenější pak védský Varuna, severský Ódin, galský Esus a řecký Hermés.

Při šíření křesťanství zaujali jeho místo především světci jako Blažej, Mikuláš, Jiří a Sáva. Jindy zas byl ztotožněn s čertem či přímo ďáblem, neboť bylo potřeba jeho uctívání zrušit, změnit Velese na něco veskrze špatného*. Zároveň čert od něho „převzal“ vzhled.

Více viz článek Veles bůh.

** Přesto se Velesův věhlas nepodařilo v našich končinách zcela potlačit – český a lužickosrbský čert je pravda trochu zlý, a tak trochu hloupý, ale v podstatě milý, který navíc odnáší hříšné lidi do pekla.*

VELES Č. 1

Souřadnice:

50°49'31.854"N, 14°48'48.391"E

50.8255150N, 14.8134419E

Místo nálezu: U východní paty Perunovy-Popovy skály pod kovovými schody

Poznámka:

Kamenná podobizna se nachází před železnými schody, vedoucími na vrcholek Popovy skály – jedná se o hlavu s tváří a růžky*. Třebaže je zde podoben člověku, v Hrádeckém Svatoboru bývá zobrazován jako medvěd či býk.

Popis

Kamenná hlava s růžky na hlavě, očima, nosem a ústy. Nepochybně se jedná o zpodobnění boha

Velese. Prostředek kamene vyplňuje patrně medvědí podobizna (jedno ze zvířat, do kterého se Veles převtěloval).

Na obrázcích č.2 a 3 jsou další zobrazení.

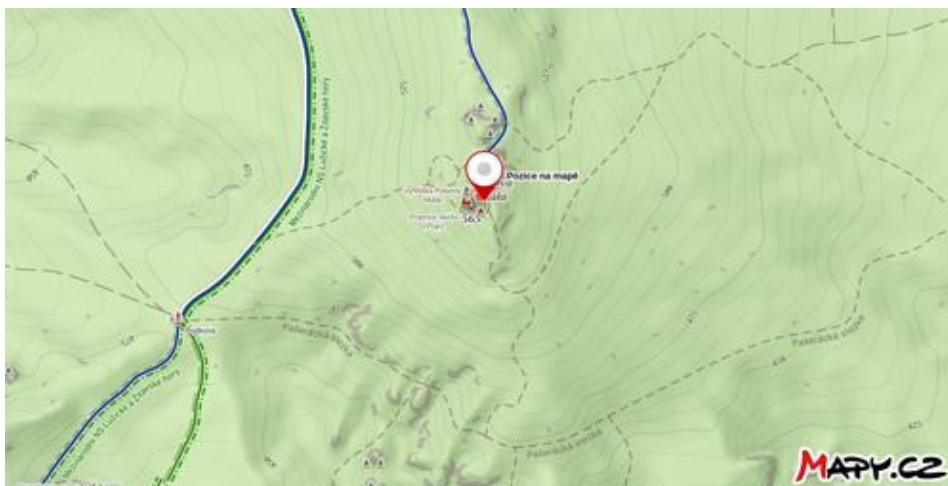
Obrázek č. 1/1

Obrázek č. 1/2

Obrázek č. 1/3

Obrázek č. 2

VELES Č. 2

SLUNEČNÍ ČÁRY Č. 2

TUR Č. 39

(býk coby podobizna převtěleného boha Velese)

Souřadnice:

Skutečná poloha:

50°49'30.752"N, 14°48'49.072"E

50.8252089N, 14.8136311E

Poloha podle mapy:

50°49'32.862"N, 14°48'48.906"E

50.8257950N, 14.8135850E

Místo nálezu: vrcholek Posvátné hory, lesní cesta Stoličná, mezi Kamenným stolcem a Perunovou-Popovou skálou

Popis

Jde o samostatně ležící kámen s hlavou, opatřenou obličejí s rohy a místy doplněnou o tváře další. Jde zřejmě o sochu s dvěma velkými podobiznami boha Velese – druhou z nich je býk. Na čele má tři či čtyři čáry; na těle lze rozeznat další tváře.

Obrázek č. 1/1

Socha „netopýřího“ Velese s rohy – jihovýchodní strana (snímek Jaroslav Němeček)

Obrázek č. 1/2

Socha „býčího“ Velese s rohy – východní strana

Obrázek č. 1/3

Socha Velese s rohy – východní strana (bližší záběr)

Obrázek č. 1/4

Socha Velese – severní strana

Obrázek č. 1/5

Socha Velese – západní strana

DAŽBOG

Dažbog (též Dažboh, *Dajbog*, *Dabog* atp.) je slovanský bůh slunce. Bývá ztotožňován se Svarožičem a Chorsem. Martin Golema jej považuje za analogii indického Bhagy, boha rozdělujícího bohatství a majetek. Písemné doklady o jeho kultu pocházejí pouze z východoslovanského prostředí, jsou ale známky toho, že mohl být ctěn i u západních a jižních Slovanů. Na temeni Posvátné hory se jeho podobizny nacházejí na Perunově-Popově skále a v jejím severním blízkém okolí.

DAŽBOG Č. 23

ZOBRAZENÍ Č. 9

TROJÚHELNÍK Č. 133

Souřadnice:

50°49'31.876" severní šířky, 14°48'48.089" východní délky

50.8255211N, 14.8133581E

Místo nálezů: Perunova-Popova skála, Posvátná hora (temeno)

Poznámka:

Východní strana Popovy skály s četnými obličejí. Výrazné čáry uprostřed snímku („písmeno H“) rozdělují stěnu na plochy, na kterých lze rovněž rozpoznat tváře. „Písmeno H“ je zřejmě také ústy ležící tváře boha Slunce Dažboga, jež je jižně protažena do trojúhelníku (obrázky č. 1/3-1 a č. 1/3-2).

Obrázek č. 1/1

Obrázek č. 1/2

Obrázek č. 1/3-1

(upravený)

Obrázek č. 1/3-2

(upravený)

Trojúhelníkově zakončená tvář boha Dažboga

DAŽBOG Č. 13

TROJÚHELNÍK Č. 82

Souřadnice:

Skutečná poloha

50°49'33.647"N, 14°48'47.297"E

50.8260131N, 14.8131381E

Poloha podle mapy

Snímek trojúhelníkového kamene je pořízen ze Sluneční brány č.2. Do něj se promítá její poloha podle mapy.

Místo nálezů: blízké okolí Perunovy-Popovy skály, západně od Sluneční brány č.2, Posvátná hora

Poznámka:

Trojúhelníková tvář na vrcholu kamene představuje boha slunce Dažboga. Jde vlastně o dva trojúhelníky – kámen jako celek tvoří velký trojúhelník a třírohá tvář boha Dažboga, hledící na východ (svého) slunce, je jeho horní součástí, hlavou. Na pravé straně balvanu je poměrně velká ptačí podobizna, tedy zvířete, které je, vedle ryby (viz dále), spojováno s bohyní Živou.

Obrázek č. 1

ŽIVA

V letopisech uvedené jméno *Siwa* a jeho rukopisné obdoby *Siwe*, *Silue* a *Syna* je zpravidla vykládáno jako Živa. V takovém případě by byla Živa bohyní plodnosti a úrody totožnou či podobnou s bohyní Mokoš.* Ty spojuje také skutečnost, že jsou to jediné písemně doložené bohyně v prostředí polabských, popřípadě východních Slovanů, se známým jménem.

* *Na základě vedlejších písemných zdrojů lze obě bohyně v Hrádeckém Svatoboru snad odlišit podle zvířat, se kterými jsou ztotožňovány: Živa holubicí či obecně ptákem, anebo rybou, Mokoš pak krávou (turem).*

Na vrcholku Posvátné hory se nachází její zástupné zobrazení v podobě ryby*, její lidská socha pak na úpatí hory.

RYBA Č. 1

DÍLO Č. 5

Souřadnice:

50°49'31.789" severní šířky, 14°48'48.103" východní délky

50.825497N, 14.813362E

Rozměry: výška (až) 3 m, délka 9 m

Ukazatel směru: jih (hlava) 0°

sever (ocasní ploutev) 180°

Magnetické pole: 107

Místo nálezů: U paty severní strany Perunovy-Popovy skály, Posvátná hora

Popis:

Podle některých písemných zdrojů se jedná o zvíře, zasvěcené bohyni Živě (vůně ženy poněkud připomíná rybí). S bohy Perunem, Velesem a Dažbogem se řadí ke čtyřem hlavním božstvům, jež byla

v Hrádeckém Svatoboru uctívána.

Jak je tomu v u soch v Hrádeckém Svatoboru obvyklé, i zde lze rozpoznat na obrysu Ryby č. 1 a v jejím blízkém okolí vyryté tváře, potažmo hlavy a tváře dalších bytostí.

Obrázek č. 1

ŽIVA Č. 1

Přibližné souřadnice:

50°49'20.806" severní šířky, 14°48'52.405" východní délky

50.8224460N, 14.8145570E

Rozměry:

výška: 4 m (západní strana), 6 m (východní strana)

boky šířka: 3,5 m

hlava: šířka sever-jih 1m

východ-západ 2 m

výška 2 m

ukazatelé směru ploch hlavy: severní 0°, jižní 180°, severovýchodní 156°

krk: šířka východ-západ 160 cm

sever-jih 50cm

magnetické pole 60 μ T (microTesla)

Místo nálezů: lesní cesta Mezilehlá, jihovýchodní úpatí Posvátné hory

Poznámka:

Více viz heslo článek Živa.

Obrázek č. 1

Živa z jižního směru pohledu.

KAMENNÝ STOLEC Č. 1

(hlavní)

Souřadnice:

50°49′29.294″ severní šířky, 14°48′49.543″ východní délky

50.8248039N, 14.8137619E

Rozměry: výška 1 až 1,4 m, šířka a délka: 1,4 m

Ukazatel směru (sedák): severovýchod 45°

Magnetické pole: 107

Místo nálezů: Lesní cesta Stoličná, Posvátná hora

Popis

Kamenný stolec je balvan, upravený do podoby sedadla. Nachází se na jihovýchodní straně temene Perunovy-Popovy skály v místě, kde se kdysi lámal zpevněný pískovec, a to nad dvěma nevysokými kolmými skalními stěnami, mezi kterými se nachází plošina. Sám je směřován severovýchodně.

Těžba, jež sice stolec ušetřila, zničila téměř všechny další hmotné památky v okolí, které se k němu vázaly či mohly vázat (přístupové schody, prostranství pod nimi, sochy atd.).

Na stolci lze rozpoznat tři nebo čtyři tváře (vládců, božstev, možná i sochaře), drobný půlkruh (snad značka duhy, spojující nebe a zemi) a vyhloubenou misku s odtokovými žlábkami s jamkami po stranách, kterými při obřadu odtékala a také se v nich zadržovala krev. Na zadní straně lze rozpoznat i značku prostého zkřížení, případně sluneční čáry u jižní paty stolce.

Podélná osa sedadla stolce protíná v prodloužení střed města Hrádku nad Nisou – tedy k místům, kde stával hrad, po němž nese město své české i poněmčelé jméno.

Poznámka:

Kamenný stolec obecně sloužil k přijetí knížete bohů či uvedení mezi ně.

Obrázek č. 1

Pohled na kamenný stolec ve směru ve směru jihozápadním

(vpravo nahoře dobře patrná rytina tváře)

RYBA Č. 24

TROJÚHELNÍK Č. 84

PERUN Č. 2

SLUNEČNÍ KRUŽNICE Č. 56

VELES Č. 32

HAD Č. 12

Souřadnice:

50°49'37.996" severní šířky, 14°48'47.110" východní délky

50.8272211N, 14.8130861E

Místo nálezů: lesní cesta Pohanská, lesní rozcestí Na hraně (podlouhlé), Posvátná hora

Poznámka:

Skála představuje **poutač** na přístupové cestě k temeni Posvátné hory s vyobrazením všech hlavních bohů. Rozpoznat lze také hada, který snad představuje Nije (Černoboha), temného boha chaosu, neštěstí, nemoci, sváru, války a bezpráví.

Mezi první a druhou rýhou shora je patrná ležící postava s hlavou vlevo. Zašpičatělý ovál nad třetí rýhou má představovat buď rybu nebo ústa velké tváře. Také u ostatních podobizen není jasné, koho mají představovat.

Bozi:

Perunova tvář je pravděpodobně vlevo nahoře.

Dažbog je vyobrazen v podobě slunečních kružnic s tvářemi nad horní rýhou uprostřed a vpravo. Na jeho přítomnost upomíná také trojúhelníkový tvar skály.

Veles s rohy je pod druhou rýhou shora uprostřed.

Živa je v podobě ryby pod výraznou třetí rýhou shora vlevo (možná i nad ní – viz výše) a také

pravděpodobně ve větším provedení na snímku dole.

Had (Nij, Černoboh) se hlavou dotýká třetí rýhy shora, a to zdola uprostřed.

Obrázek č. 1

